

หน้าแรก » เกี่ยวกับ TCI » ฐานข้อมูล TCI » คำ TJIF » การประชุม/อบรม » งานวิจัยของ TCI » เกณฑ์คัดเลือกวารสาร » กระดานสนทนา » FAQ

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI

โปรดระบุหมายเลข ISSN หรือชื่อของวารสารที่ต้องการทราบผลประเมิน :

ค้นหา

ลำดับ	ชื่อวารสาร	ISSN	เจ้าของ	จัดอยู่ในวารสาร กลุ่มที่	สาขา
1	Veridian E-Journal, Silpakorn University	1906-3431	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร	1	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

[Back to top](#)

Copyright © 2012 Thai-Journal Citation Index Centre. All rights reserved.
 Contact: tci.thai@gmail.com

การศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Thai Education 4.0: Practical Discourse in the Context of Educational Management for Sustainable Development of the Office of the Basic Education Commission

Received: September 1, 2018

Revised: January 29, 2019

Accepted: January 30, 2019

พัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ (Patcharakan Medhaakkharakiat)*

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (Phitak Siriwong)**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์การสร้างความวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมด้านตัวบท ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม และภาคปฏิบัติทางสังคมของวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวทางของ Norman Fairclough โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการสำนัก ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และนักวิชาการศึกษาระดับชำนาญการและชำนาญการพิเศษ จำนวน 17 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรม โดยวิเคราะห์ตัวบทภาคปฏิบัติทางวาทกรรม และภาคปฏิบัติทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ตัวบทการศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวบท 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายด้านผู้เรียน และ 2) ด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อที่จะมุ่งสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ใช้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างความคิดไปสู่สิ่งใหม่ ๆ โดยด้านเป้าหมายผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการมุ่งให้เกิดทักษะ 3Rs และ 8Cs และด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา ถูกกำหนดไว้ 5 ประการ คือ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 3) ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถบริหารและจัดการศึกษาด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล 5) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผ่าน

* สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science, Silpakorn University., E-mail : aud.patcharakan@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Associate Professor, Dr., Faculty of Management Science, Silpakorn University.

กระบวนการผลิตซ้ำของภาคปฏิบัติการทางสังคม 3 องค์ประกอบ คือ กิจกรรมทางสังคม การเป็นตัวแทนของตัวบทและการดำเนินการของตัวบท ได้หลอมรวมกลมกลืนกับแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้วาทกรรมบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : การศึกษาไทย 4.0, ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม, บริบทการจัดการศึกษา

Abstract

Research on Thai Education 4.0: Practical Discourse in the Context of Educational Management for Sustainable Development of the Office of the Basic Education Commission aims to analyze the creation of Thai Education Discourse 4.0 in the Context of Educational Management for Sustainable Development Of the Office of the Basic Education Commission. With the analysis of the discourse and Discourse Laboratory in this research and qualitative research methods were used with analytical methods. Norman Fairclough's approach is based on in-depth interviews with key informants, including top executives. Director educational specialist and academic specialists and 17 specialists Data Analysis with discourse analysis analyzing the discourse chapter and social action. The research found that The Thai education module 4.0 of the Office of Basic Education composed of 2 parts 1) the right side of the learner; and 2) the educational management. In order to create Thai children and youth to have the knowledge ability and skills are for accessing to technology and innovation and create ideas to new things by the target students. Develop all learners with 21st century skills and skills by focusing on 3Rs and 8Cs. The objectives of educational management are defined as 1) all people have access to quality education and standards thoroughly 2) all target learners 3) all people have the opportunity to receive quality education and standards. Through quality education system to develop students to achieve their full potential 4) effective education management system and management of education with quality and international standards and 5) quality and standard education system were meet and keep pace with changing world dynamics and changing contexts. Through the re-manufacturing process of the social action sector three components are social activities representation of the chapters and actions of the chapters. It fits in well with the development of the country under the context of the context of sustainable education for sustainable development.

Keywords : Thai Education 4.0, Practical Discourse, Improve the quality of education

บทนำ

โลกหลังยุคใหม่ (Post-modernization) หรือโลกยุคดิจิทัล ในแต่ละประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย และกล่าวได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนา ส่งเสริม ปลูกฝังแนวความคิดและให้ความรู้กับทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งสังคมโดยภาพรวมของประเทศ การศึกษาจึงกลายเป็นตัวแปรหลักของการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมก้าวเข้าสู่สังคมและโลกยุคใหม่หรือโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การศึกษาในยุคนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับผลกระทบที่ต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ความซับซ้อนในสังคมมีมากขึ้นตามลำดับ องค์ความรู้แขนงต่าง ๆ ถูกนำมา “ผลิตซ้ำ” (reproduction) หรือ “ผลิตขึ้นใหม่” บนฐานของการเปลี่ยนแปลง รวมถึงได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนา “ต่อยอด” ให้ดียิ่งขึ้น (ธงชัย สมบูรณ์, 2560) แต่ “ระบบ รูปแบบ ปรัชญาการศึกษาไทย ในปัจจุบันไม่สามารถตอบโจทย์ที่ ไทยแลนด์ 4.0 ได้” ถึงเวลาการศึกษาของไทยต้องปรับเปลี่ยน ปฏิรูปการศึกษาเพื่อการศึกษาสามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและบริบทของไทย สามารถก้าวไปสู่ความเป็นพลวัต (Dynamic Change) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีพื้นฐานความเป็นพลเมืองโลกได้อย่างแท้จริง (วิทย์กร เชียงกุล, 2545)

การปฏิรูปการศึกษามีเป้าหมายและงานงานการขับเคลื่อนไว้ 4 เป้าหมายหลัก ได้แก่ 1) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้วยการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง เพิ่มโอกาสในทางเลือกของการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพตามความถนัด และให้ความเสมอภาคทางด้านการศึกษา 2) คุณภาพการศึกษาดีขึ้น ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มสมรรถนะของผู้เรียน 3) มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ 4) ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรเพิ่มความคล่องตัว จัดการศึกษาที่หลากหลาย (จรัส สุวรรณเวลา, 2560) ซึ่งปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จะสำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการ (Process) ที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 และการเป็น Thailand 4.0 โดยอาศัยการบริหารจัดการ (Management) การมีทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา (ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ, 2559) ระบบการศึกษาไทยจึงจะต้องพัฒนาเพื่อหนุนนโยบาย Thailand 4.0 ของรัฐบาล

การศึกษาไทย 4.0 (Thai Education 4.0) เป็นการพัฒนาศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 คือ การสร้างเด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยผ่าน 4 กระบวนการเรียนรู้ คือ สังคมที่มีความหวัง (Hope) สังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmon) สอดคล้องกับ มาตรา 6 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) รวมถึงส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและส่งเสริมให้สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนประเทศและสามารถขยายผลในเชิงพาณิชย์ได้ (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559) โดยให้เสรีภาพเด็กเลือกเรียนตามความถนัด โดย

ส่งเสริมเติมเต็มตามศักยภาพของเด็ก รวมทั้งสร้างความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่ที่ยากขึ้น ซึ่งต้องใช้เทคนิคในการเรียนการสอนมากขึ้น ต้องปรับหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุมเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) การศึกษาได้เปลี่ยนจากการเน้นการเก็บรวบรวมและท่องจำจากหนังสือหรือตำรา มาเป็นการเรียนรู้ที่มีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น สามารถค้นหาและใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศที่ได้จากการค้นหา (Simmon, 1996) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนผ่านของความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่มีที่สิ้นสุด ครูผู้สอนจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อก้าวผ่านเข้าสู่โลกแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบรรยายในชั้นเรียน เป็นให้เด็กได้ลงมือทำและได้เห็นความสำเร็จที่มาจากผลงาน ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556) โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ที่มีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน มีการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (2560–2579) คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (เกษม เมษินทรีย์, 2559) และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยเข้าสู่การแข่งขันระดับโลกได้ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่มีภารกิจหลักและสำคัญ คือ การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ได้เข้าใจถึงสภาพปัญหาอย่างแท้จริงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ มีกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบราชการ เพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติราชการ และส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรม รวมทั้งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ โดยให้เป็นผู้ที่ริเริ่ม ประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์และสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ การ เครื่องมือ กระบวนการในรูปแบบใหม่ สำหรับพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณค่า และเหมาะสมต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ (วสันต์ สุทธาวาศ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558) รวมทั้งพัฒนาและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน ให้เข้มแข็งและสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการปฏิรูปประเทศไทย รวมถึงการก้าวไปสู่ Thailand 4.0 ได้อย่างทันทั่วที่ต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการศึกษาไทย 4.0 และกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษารวมถึงการพัฒนาศึกษาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 จะเป็นสื่อในสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายกับภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ รวมถึงยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ และพัฒนาการศึกษาไทยให้เป็นการศึกษาไทย 4.0 (Thai Education 4.0) ที่นับว่าเป็นปรากฏการณ์อยู่ภายใต้เครือข่ายของสังคมที่นับวันจะขยายอย่างกว้างขวาง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของ Norman Fairclough (1995) ประกอบด้วยการเสนอตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive practice) และภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) ของการวิเคราะห์วาทกรรมการศึกษาไทย 4.0

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการใช้วาทกรรมด้านตัวบท ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม และภาคปฏิบัติทางสังคม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องของการศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ตัวบทของภาคปฏิบัติทางวาทกรรมและภาคปฏิบัติทางสังคม และการดำรงอัตลักษณ์ของการศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการสำนัก ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และนักวิชาการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง)
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดใช้พื้นที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีภารกิจหลักคือ การบริหารจัดการและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศ
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ คือ ระหว่างเดือน เมษายน 2561 ถึงเดือนมิถุนายน 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยา คือ การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของ Norman Fairclough (1995) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Information) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ จำนวน 17 คน เป็นผู้บริหารระดับสูง

จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสำนัก จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 5 คน และนักวิชาการศึกษาระดับชำนาญการและชำนาญการพิเศษ จำนวน 7 คน และเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (saturation) คือข้อมูลไม่มีเนื้อหาใดแปลกใหม่จากผู้ให้ข้อมูลจึงหยุดการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญที่สุดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ ตัวผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนในการศึกษาการวิเคราะห์ห้วงอากาศ ผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวในส่วนของการความรู้ ด้วยการศึกษารายละเอียดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไทย 4.0 บริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากนั้นผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามในการวิจัยโดยใช้คำถามปลายเปิด รวมไปถึงการเข้าร่วมสังเกตในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมเครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก กล้องถ่ายภาพชนิด DSLR โทรศัพท์มือถือ ไอโฟน 7 พลัส (iPhone 7 Plus) สำหรับบันทึกภาพและเสียง สมุดจด และปากกา สำหรับการทำวิจัยภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูล 3 วิธีการ คือ 1) การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูล ด้วยการใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยผู้วิจัยได้จัดบันทึกและบันทึกเสียงการสนทนา โดยให้ความสำคัญกับน้ำเสียงและคำพูดประกอบการสังเกตท่าทางตลอดจนมีการจดบันทึกในประเด็นในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ห้วงอากาศในครั้งนี้ 2) การสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-note) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกต โดยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยขอการอนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับน้ำเสียงและคำพูดประกอบการสังเกตท่าทาง และมีการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ โดยพยายามจัดการข้อมูลในรูปแบบแนวคิดและโครงสร้างต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด และ 3) การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) เป็นการเตรียมตัวทั้งก่อนและระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงภายหลังที่เก็บข้อมูลแล้ว เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจากหลายแหล่ง (Theoretical Triangulation) รวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารระดับสูงได้มอบเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแล้วตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) โดยแบ่งเป็น 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งต่าง ๆ นั้น มีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาที่มีความถูกต้อง 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลแต่ละคน ว่าได้ข้อค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่ามีข้อค้นพบที่ได้มาที่มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาที่มีความถูกต้อง และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ด้วยการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกับการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยวิธีวิทยา การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์วาทกรรมด้วยวิธีการของ Norman Fairclough (1995) เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมตามตัวบท (Textually Oriented Discourse Analysis) จากข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลจนครบถ้วนแล้ว โดยมีแนวทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 มิติ คือ ตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) และภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ซึ่งนำมาสู่การสร้างและถ่ายทอดความเป็นการศึกษาไทย 4.0 ตามบริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม

“วาทกรรม” (Discourse) ตามแนวคิดของ Foucault M., (1970) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ยุคหลังสมัยนิยม (Postmodernism) ได้ให้ความหมายว่า วาทกรรมเป็นกระบวนการ (Process) สร้างความหมายโดยภาษาและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่รอบตัวเราในสังคมยุคใดยุคหนึ่ง ถูกประกอบสร้างขึ้นอันเนื่องมาจากรูปแบบของอากัปกิริยาที่บุคคลแสดงออกมาด้วยความแตกต่างในสังคม (Phillips & Jorgensen, 2002) ผ่านกระบวนการทำให้เป็นสถาบัน และทำให้เกิดการผลิตซ้ำทางสังคม เพื่อสถาปนาความรู้หรืออุดมการณ์ให้เป็นความจริง ถูกประกอบและสร้างขึ้น (เทียมจิตร พวงสมจิตร, 2553) ส่งผลให้เกิดความรู้ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กับอุดมคติและมิติของการช่วงชิงกันเชิงอำนาจที่ยึดติดกัน (พนารัช ปรีดาภรณ์ และ นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, 2552) สอดคล้องกับ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) กล่าวว่า เป็นความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้กรอบความรู้แบบหนึ่งที่ถูกนิยามว่าเป็นความจริงด้วยการนิยามความหมายจากปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ วาทกรรมมีกระบวนการทำให้กลุ่มของถ้อยความ (Statements) สามารถสร้างเครือข่ายของกฎที่จะเรียกสิ่งใด ๆ ว่า “มีความหมาย” (Meaningful) รวมถึงมีอำนาจในการนำเสนอและชักพอกตัวเองจนกลายเป็นรูปของ “ความรู้” เป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างกว้างขวางจนกลายเป็น “ความจริง” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ, 2554) ซึ่ง McHoul, A., and Grace, W. (2002) มองว่าวาทกรรมเป็นองค์ความรู้ของสังคม ไม่ได้หมายถึงภาษาที่มาจากคำพูด (Utterances) หรือการพูด (Speech acts) หรือการปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคม และนอกจากวาทกรรมจะทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังทำหน้าที่ในการยึดตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมแล้ว Fairclough, N. (1995) ยังได้กล่าวว่า วาทกรรม คือ ระบบการสร้างความรู้ (Knowledge) ความจริง (Truth) อัตลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ผ่านกระบวนการตีความด้วยภาษาที่เป็นเอกภาพและมีความหมายที่สมบูรณ์ในตัวเอง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและ

ดำรงอยู่ แต่อาจถูกสร้างการปิดกั้นการเกิดหรือทำให้อัตลักษณ์และความหมายของบางสิ่งบางอย่างสูญหายไป ทั้งนี้ จากความคิดดังกล่าว Fairclough, N. (2010) ได้นำเสนอกรอบความคิดในมิติทางวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม 3 มิติ ดังนี้

1) **ตัวบท (Text)** เป็นมิติที่แสดงออกเป็นภาษาพูดและภาษาเขียน เป็นการสื่อสารทางเดียวหรือสองทางก็ได้ ตัวบทเป็นผลจากภาคปฏิบัติการวาทกรรมที่ผ่านมาในอดีตจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ความหมายของตัวบทมีความหลากหลาย แต่ผู้ที่อยู่ในสังคมนั้นมีโอกาสการตีความของตัวบท เพื่อที่จะลดความหลากหลายและความคลุมเครือของความหมายนั้น และตัวบทจะถูกคิดค้นหรือสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่โดยจะถูกสร้างให้มีความหมายที่แตกต่างกันในเวลา สถานที่ และกลุ่มบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันในบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน มีข้ออยู่ที่คำพูดหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นจริงหรือเท็จ แต่อยู่ที่กฎเกณฑ์หรือระเบียบชุดหนึ่งที่บุคคลในสังคมได้รับและยึดถือเอาไว้เป็นตัวกำกับการพูดหรือการกระทำนั้น ๆ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2544)

2) **ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice)** Foucault (1982) กล่าวว่า เป็นกระบวนการของการสร้าง เผยแพร่ และการใช้ตัวบท โดยตัวบทที่ถูกสร้างจะถูกนำไปใช้ที่แตกต่างกันออกไปตามกระบวนการของบริบททางสังคม หรือกฎต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมา และมีการถ่ายทอดออกมาเป็นตัวบทที่มีลักษณะเฉพาะขององค์กรหรือสถาบันของกระบวนการถ่ายทอดตัวบทนั้น ๆ รวมถึงวาทกรรมชุดนั้นได้มีการโยนโยนเครือข่ายของสังคมให้ดำรงอยู่ ทั้งนี้ การวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) จะมีเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ในสังคม เพื่อต่อสู้และแสวงหาสังคมที่กว้างไกลไปจากเดิม และจะนำมาซึ่งภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมที่แตกต่างกันในมิติของกระบวนการผลิตตัวบท การเผยแพร่ โดยการตีความในกระบวนการดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามปัจจัยของสังคมนั้น ๆ (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2553)

3) **ภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice)** คือ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะของตัวบทที่มีความแตกต่างกันและซับซ้อนของกระบวนการทางวาทกรรม ซึ่งกระบวนการปฏิบัติทางสังคมเป็นการวิเคราะห์ในระดับนามธรรมที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรม ได้แก่ จารีตประเพณี (Tradition) คุณค่า ค่านิยม (Value) ความคิด (Thought) ความเชื่อ (Believe) อุดมการณ์ (Ideology) อำนาจ (Power) ความไม่เท่าเทียมกันหรือความเป็นใหญ่ (Hegemony) ที่ฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคมที่จะนำไปสู่การผลิต ผลิตซ้ำ หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลต่อกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ผ่านทางสถาบันและช่องทางในการเข้าถึงผู้คนในสังคม ด้วยการเชื่อมโยงการศึกษาโครงสร้างสังคมเข้ากับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้เกิดแผนปฏิบัติทางสังคมชุดใหม่ตามบริบทของภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice)

“การวิเคราะห์วาทกรรม” (discourse analysis) จึงหมายถึงความพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายต่าง ๆ ให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มตัวเราในสังคม ในรูปแบบของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าถูกสร้าง ต่อสู้ เพื่อช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าตัวบท (text) เรื่องนั้น ๆ มาอย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์สลับซับซ้อนกันอย่างไรกับบุคคล สถานที่หรือเหตุการณ์ ผลกระทบที่เกิดจากการสร้าง รวมถึงการเก็บกดหรือปิดกั้นสิ่งเหล่านั้นของวาทกรรมมีอย่างไร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554) โดยนักวิเคราะห์วาทกรรมมีมุมมองว่า ในการวิเคราะห์วาทกรรมนั้นมนุษย์เป็นเพียงผู้กระทำตาม ผู้ต่อย้ำ หรือผู้ผลิตซ้ำ (enact)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาไทย

“การศึกษา” (Education) ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2545) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ และจากคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” แสดงให้เห็นว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และประเทศใดมีประชากรที่มีความรู้และมีคุณภาพ จะส่งผลให้ประเทศนั้นมีการพัฒนาประเทศให้เจริญในด้านต่าง ๆ ไปด้วย จึงถือได้ว่า “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” นั่นคือต้องพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และมีคุณภาพ เพื่อพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้าไปด้วย สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2554) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาคือรากฐานของการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหลายประเทศในโลกได้ใช้การศึกษานโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศ

“การศึกษาไทย” (Thai Education) เข้าสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหลากหลายรูปแบบและรวดเร็ว โดยสถานศึกษาของไทยได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนาแบบการจัดการศึกษาให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขต เข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ ติดต่อสื่อสารและค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ ภายใต้จินตนาการของผู้เรียนที่สร้างขึ้น การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้เรียนต้องเข้าไปให้ถึงโลกแห่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดคุณภาพคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตัวเองและสังคม

3. แนวคิดเกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา

“บริบท” (context) ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2542) คือ คำหรือข้อความแวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย ซึ่งในที่นี้ใช้กับเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม หรือสังคม หรือชุมชน หรือกลุ่มคนนั้น ๆ

“การจัดการศึกษา” (Education Management) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) มาตรา 6 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาและความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหลักการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 หลักการจัดการศึกษา มีองค์ประกอบ คือ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการศึกษาของชาตินั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และหากมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา จึงต้องปรับทั้ง 3 ด้าน ให้สอดคล้องตามไปด้วย ทั้งนี้ แนวทางในการจัดการศึกษาหรือปรัชญาของการศึกษาจะต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคมและสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย และหากการจัดการศึกษาของประเทศใดไม่มีการศึกษาที่ถูกต้อง การศึกษาของประเทศนั้นจะไม่ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ จึงกล่าวได้ว่าปรัชญาการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ

“บริบทการจัดการศึกษา” (Educational context) ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีบริบทของการจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิด การเรียนรู้ของการศึกษาสามลักษณะคือ การศึกษาเพื่อปัญญา การศึกษาเพื่อชีวิต และการศึกษาเพื่อสังคม บนพื้นฐานของศาสนาและองค์ความรู้ของสังคมและชุมชน โดยมุ่งไปสู่การพัฒนาทักษะและศักยภาพของผู้เรียน ทั้งในด้านสมอง ด้านร่างกาย และด้านจิตใจของผู้เรียน เพื่อที่จะปรับตัวให้รู้เท่าทันและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะทวีความรุนแรงและรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

“การพัฒนา” (Development) ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) หมายถึง ความก้าวหน้า ทำให้ดีขึ้น ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526) หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นต่าง ๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม มีทิศทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (ยงยุทธ บุราสิทธิ์, 2533) รวมทั้ง สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) กล่าวว่า การพัฒนามีการกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือวางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change) โดยการพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยมีปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาอยู่ในพื้นฐานหลักการที่เรียกว่า ความยุติธรรมระหว่างคน 2 ยุค หรือแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยทั่วไปครอบคลุมใน 3 มิติ คือ 1) เศรษฐกิจ 2) ทางสังคม (ทุนมนุษย์ ปัจจัยของความสุขและฐานของการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ) และ 3) ทรัพยากรธรรมชาติ (การศึกษาสภาพแวดล้อม) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2554) ดังนั้น หน่วยงานการศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับ “ทุนมนุษย์” และ “ทุนทางสังคม” ทุกหน่วยงานต้องพัฒนาองค์ประกอบทุกส่วนของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการบูรณาการที่เอื้ออำนวยและเกื้อกูลกันอย่างเป็นระบบ ไม่แบ่งแยกส่วนและครอบคลุมทุกส่วนหน่วยงานให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึงประสงค์ มีความเข้มแข็งและมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและรู้เท่าทันการพัฒนาในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ในปัจจุบัน เนื่องจากหน่วยงานทางการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ และมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 และข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยภาคสนามด้วยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพร้อมจดบันทึก และสรุปผลการวิเคราะห์วาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 เพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ทิวทัศน์ การศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ทิวทัศน์ คือ ขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ว่าทกรรม ด้วยการพยายามค้นหาร่องรอยของสังคมในวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (สาวิตรี คทวณิช, 2549: 35) โดยสำหรับการจัดการศึกษาไทย 4.0 เป็นการพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 เริ่มด้วยการสร้างเด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (2560) ได้ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) 3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และ 4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) รวมทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) เช่น คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาการศึกษาไทย 4.0 จะพบ 2 มิติสำคัญที่ถูกวางเป็นแกนกลางของการสร้างวาทกรรมนี้ขึ้นมา ได้แก่ มิติด้านเป้าหมายผู้เรียน คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่อยากให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในยุค 4.0 ซึ่งจะมีบทบาทเชื่อมโยงการกำหนดในอีกมิติ คือ มิติด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยจะเป็นการมองในภาพรวมที่เกิดขึ้นทั้งระบบ ประกอบด้วยหลัก 5 ประการที่สำคัญ คือ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) คือ ประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปีทุกคน ต้องเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า โดยที่รัฐต้องจัดให้ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งผู้พิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมในแต่ละคน จะส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานมีการศึกษาเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) คือ ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี แก่ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ เต็มตามศักยภาพ (Quality) คือ ผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในแต่ละวิชา นักเรียนต้องมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป และมีคะแนนสูงขึ้น รวมถึงนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี มีคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) สูงขึ้น 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) คือ สถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกมีปริมาณลดลง และมีระบบการบริหารงานบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งมีกลไกส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา และ 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) คือ ความสามารถในการแข่งขันด้าน

การศึกษาของประเทศมีอันดับดีขึ้น รวมถึงสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับ 200 อันดับแรกของโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้น

โดยสรุปถึงตัวบท (Text) การศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเป็นภาพของการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความทันสมัย ในมิติด้านเป้าหมายผู้เรียน และมิติด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีตัวชี้วัดที่ตอบโจทย์บริบทสังคมโลกยุคใหม่ พร้อมทั้งมีเป้าหมายที่จะมุ่งสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างความคิดไปสู่สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศ ได้ถูกมองภาพเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพการศึกษาจากแบบเดิม สู่การศึกษาไทย 4.0

2. ทัศนคติทางวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาระบบการประกอบสร้างตัวบทและกระบวนการตีความตัวบท โดยกระบวนการประกอบสร้างตัวบทเป็นการพิจารณาว่า ก่อนที่จะออกมาเป็นตัวบทต้องผ่านเงื่อนไขทางกระบวนการผลิตอย่างไรบ้าง และกระบวนการตีความตัวบท เป็นการเชื่อมโยงระหว่างตัวบทที่มีความหมายอยู่ก่อนแล้ว แต่อาจแตกต่างกันหรือขัดแย้งหรือสอดคล้องกันเข้าด้วยกัน ผ่านการจัดระเบียบของวาทกรรม (order of discourse) (วรพงศ์ ไชยฤกษ์, 2556) ซึ่งนำไปสู่การผลิตและแพร่กระจายการศึกษาไทย 4.0 รวมไปถึงการเรียงร้อย การปรับปรุง การก่อรูปใหม่ของตัวบทการศึกษาไทย 4.0 พร้อมทั้งจัดระเบียบ ร้อยเรียงความหมายสิ่งต่าง ๆ รอบตัวจนเกิดเป็น ด้านวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จากวิสัยทัศน์ (Vision) คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” สู่การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งต้องยึดหลักที่ว่า 1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพของเขา การจัดการศึกษาจะอยู่ในรูปแบบของการผสมผสานกลมกลืน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ ทักษะการจัดการ การใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ คุณธรรม และจริยธรรม สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ หลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีส่วนกลางเป็นผู้กำหนดโครงสร้างและองค์การบริหารการศึกษาในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดรายละเอียด แนวปฏิบัติในการดำเนินหลักสูตรคือ การจัดการศึกษาเป็นรายบุคคล การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของทุกฝ่ายการเรียนรู้มีความสุข การจัดการศึกษาแบบองค์รวม บทบาทของครูผู้สอนที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีการประเมินผลโดยใช้ผลงานของผู้เรียนเป็นหลักในการประเมินกับมีการส่งเสริมความเข้มแข็งทางปัญญาของชุมชน กล่าวได้ว่าระบบการจัดการศึกษาที่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านในขณะนี้ เป็นระบบการจัดการศึกษาที่อยู่ในลักษณะที่เป็น Free education ที่ดำเนินไปบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางการศึกษา (Educational Participation) การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Educational Decentralization) สิทธิทางการศึกษา (Educational Rights) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิเด็ก (Rights of the Child) ซึ่งล้วนเป็นรากฐานความคิดที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และยังคงดำรงถึง

การก้าวไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีความทัดเทียมกับนานาชาติ อารยประเทศ เพื่อให้เด็กไทยทุกคนมีศักยภาพและมีความสามารถที่มีความเป็นสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยมีภาคปฏิบัติตามตัวบทสำคัญ 2 ด้าน คือ

ด้านเป้าหมายผู้เรียน จากตัวบทในการจัดการศึกษาดังกล่าว ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน 4 มิติของผู้เรียน คือ 1) เปลี่ยนเป็นคนไทยที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะสูง รวมถึงมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) เปลี่ยนเป็นคนไทยที่มีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 3) เปลี่ยนเป็นคนไทยที่มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสามารถยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในเวทีสากล แบบที่เรียกว่า Global-Thai และ 4) เปลี่ยนเป็นคนไทยที่เป็น Digital Thai สามารถเรียนรู้และอยู่ในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นปกติสุข และจากการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ เป็นจุดเริ่มของการเสริมสร้างให้เกิดการเจริญเติบโตในตัวคน (Growth for People) ผ่านการสร้างสังคมแห่งโอกาส เพื่อเพิ่มศักยภาพให้คนเหล่านี้อย่างเต็มที่และจะเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโต (People for Growth) นำพาประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 นอกจากนี้ เป้าหมายด้านผู้เรียนดังกล่าวมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการมุ่งให้เกิดทักษะ 3Rs และ 8Cs โดย 3Rs ประกอบด้วย 1) Reading (อ่านออก) 2) wRite (เขียนได้) และ 3) aRithematics (คิดเลขเป็น) ส่วน 8Cs คือ ทักษะด้านต่าง ๆ รวมกัน 8 ทักษะ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการคิดที่มีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 4) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) 5) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ 8) ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) โดยสรุป คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กับการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยไปสู่สังคมไทย 4.0 คือ สังคมที่มีความหวัง (Hope) สังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmony) เพื่อเข้าสู่การเป็นคนไทย 4.0

ด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา มุ่งไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) โดย เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาการสมวัย ประชากรทุกคนมีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ และประชากรสูงวัยได้รับการเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ หรือผู้

พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีภูมิหลังทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity) 3) ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะของแต่ละบุคคลให้ไปได้ไกลที่สุดตามที่ศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลพึงมีภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้สังคมแห่งปัญญา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงาน สถานศึกษาและสถาบัน การศึกษาทุกแห่งสามารถบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล จัดให้มีระบบการจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพและขีดความสามารถของตน และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุน และร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ในสังคม และผู้เรียนผ่านมาตรการทางการเงินและการคลังที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) 5) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ของโลกศตวรรษที่ 21 ที่สามารถพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการทำงานของกำลังคนในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สังคม และประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่จะนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการศึกษาที่สร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชน สังคมและประเทศชาติและการสร้างเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำในสังคม

จากการศึกษาข้อมูลในภาคปฏิบัติการทางสังคมของตัวบทการศึกษาไทย 4.0 มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการของความสัมพันธ์ในระดับนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายหน่วยงาน โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครู และชุมชน ทั้งในมิติการวางแผน การปฏิบัติ และการรับประโยชน์ในโครงการหรือกิจกรรมที่มีการขับเคลื่อนในแต่ละพื้นที่ นำไปสู่พลังในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตซ้ำและเผยแพร่การจัดการศึกษาแบบ 4.0 เพื่อให้หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องด้านการศึกษาในทุกระดับได้ยึดถือและปฏิบัติ โดยใช้การปฏิรูปการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านนักเรียน ครู และการบริหารจัดการ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการในประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ลดการบ้านนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถมีเวลาอยู่กับผู้ปกครองมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศหรือดิจิทัล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสามารถเตรียมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการอภิปรายในชั้นเรียน เน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล กล้าพูด กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และมีจิตอาสา รวมถึงการปรับปรุงหนังสือแบบเรียนและทบทวนแนวทางการออกข้อสอบวัดผลการศึกษาในวิชาต่าง ๆ ให้เป็นข้อ สอบเชิงอัตนัยที่เน้นการคิดวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งทบทวนระบบการ

สอบวัดผลและการสอบคัดเลือกในทุกระดับชั้นให้เหมาะสม 2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครู เช่น พัฒนาครูโดยการจัดสรรวงเงินต่อหัวในการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ของครูให้เหมาะสม รวมถึงปรับปรุงแนวทางการประเมินครู โดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกำหนดให้ครูต้องปฏิบัติงานในด้านการเรียนการสอนหรือปฏิบัติงานให้แก่โรงเรียน และสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ทั้งนี้ ต้องพิจารณากำหนดค่าตอบแทนให้แก่ครูอย่างเหมาะสมด้วย 3) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เช่น รมัตระวังไม่ให้เกิดการทุจริตในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างครุภัณฑ์และอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรชุมชนเพื่อนำผลผลิตมาบริโภคเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียน นอกจากนี้ต้องเน้นการทำโครงการวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้จริงหรือพัฒนาต่อยอดไปได้ ตามเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้ รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานทางการศึกษาให้เหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานภายในมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เมื่อนำมาพิจารณาตามตัวบทของการศึกษาไทย 4.0 (ด้านเป้าหมายผู้เรียนและด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา) จะเห็นกระบวนการผลิตซ้ำในสังคมและการกลายเป็นอื่น จากแนวทางหรือนโยบายที่ถูกกำหนดด้วยภาคกระทำของวาทกรรมดังกล่าว ได้แก่

ด้านเป้าหมายผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งสถานศึกษาถือปฏิบัติ ดังนี้ 1) การลดการบ้าน เช่น ให้สถานศึกษาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมถึงการมอบการบ้านให้นักเรียน โดยเฉพาะครูที่สอนระดับ ชั้นเดียวกันต้องมีการวางแผนร่วมกัน ครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้วางแผนการให้การบ้านแบบบูรณาการร่วมกัน สามารถเป็นกิจกรรม/เครื่องมือในการวัดและประเมินผลร่วมกันของหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนทั้งจำนวนสาระการเรียนรู้ ปริมาณของการบ้านระยะเวลาการส่งการบ้าน ความประหยัดและคุ้มค่ารวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการทำการบ้าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำกับติดตามโรงเรียน ทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียน และสร้างความเข้าใจกับครู เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น 2) การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและจิตอาสา เช่น โครงการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยมของชาติ โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา โครงการการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ สถานักเรียนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมชุมนุมชมรม กิจกรรมลูกเสือ/ยุวกาชาด เนตรนารี และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น 3) การปรับปรุงหนังสือแบบเรียน เช่น การดำเนินงานจัดทำหนังสือแบบเรียนให้แยกส่วนของแบบฝึกหัดออกจากหนังสือแบบเรียน มีการดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดรายวิชาพื้นฐานทั้งฉบับกระทรวงศึกษาธิการ และฉบับของสำนักพิมพ์เอกชนที่ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน โดยแบบฝึกหัดจะจัดทำเป็นเล่มแยกออกจากหนังสือเรียน เป็นต้น 4) การทบทวนการวัดผลการศึกษา เช่น ให้ทุกสถานศึกษาเพิ่มการใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบแบบสั้นและแบบยาว (เชิงคิดวิเคราะห์) เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ ในการสอบระหว่างภาคเรียนและในการสอบปลายภาค อย่าง

น้อยร้อยละ 30 ของการสอบแต่ละครั้ง ส่งเสริมการตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิดในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง อบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพแกนนำศึกษานิเทศก์และครูผู้สอนในการสร้างข้อสอบอัตนัย การวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียนโดยสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินงาน สามารถใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเองหรือเครื่องมือที่หน่วยงานอื่นพัฒนาขึ้นก็ได้ การพัฒนาข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบระดับชาติ (NT) ให้มีรูปแบบและมาตรฐานเดียวกับข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบในระดับนานาชาติ (PISA Like) การบรรจุข้อสอบอัตนัยที่เน้นการคิดวิเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งในข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (NT/O-NET) เป็นต้น

ด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องขับเคลื่อนงานบนฐานการมีส่วนร่วมตามแนวทางการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปี เพื่อผลที่เป็นรูปธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะในด้านผู้เรียน เช่น เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้สามารถต่อผลงานของตนตามความสามารถ ตลอดจนสามารถเข้าศึกษาในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ มีพื้นที่แห่งการเรียนรู้สร้างสรรค์ ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมีนวัตกรรม และกระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่บุคลากรและนักเรียนในสังกัดที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม และสามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนตามกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถใช้สติพิจารณาปัญหาสาเหตุ ความคาดหวัง และหาทางออกที่ดี เหมาะกับสถานการณ์ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน นอกจากนี้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตสร้างความตระหนักรู้ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้นักเรียน ครูและผู้บริหารมีทัศนคติ และค่านิยมร่วมด้านทุจริตในวงกว้าง มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถแยก ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ผ่านกิจกรรมที่เรียนรู้และ ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง (Learning by doing) เพื่อสร้างคน สร้างเด็กและเยาวชน สร้างจิตสำนึกคุณธรรมจริยธรรม ตั้งแต่ฐานรากให้เป็นคนดี ตามบริบทและความเหมาะสมของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับเป้าหมายการศึกษาในมิติที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนานวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้านแบบ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่กันดารห่างไกล/อยู่ในภาวะยากลำบาก การพัฒนาระบบคลังสารสนเทศออนไลน์ การพัฒนานวัตกรรมการมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning ร่วมกับภาคีเครือข่ายองค์กรและหน่วยงานภายนอกให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมบริหารโรงเรียนอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ ทั้งองค์กร เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว การสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำในสังคมซึ่งเป็นภาคปฏิบัติการทางสังคมของตัวบทการศึกษาไทย 4.0 นั้น ขับเคลื่อนด้วยการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านโครงการ/กิจกรรม ของหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมกันจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางพัฒนาประเทศบนฐานความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการของความสัมพันธ์ในทุกระดับ กล่าวคือเป็นนโยบายที่ต้องปฏิบัติ เพราะทุกพื้นที่ต้องก้าวสู่การศึกษา 4.0 ทั้งในด้านเป้าหมายผู้เรียน และด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนค้นพบศักยภาพความสามารถของตนและมีแผนหรือแนวทางการพัฒนาตนเองเพื่อความสำเร็จ มีผลิตภาพและผลิตผล บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม พร้อมทั้งมีทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 ในการดำรงตนและร่วมพัฒนาสังคมประเทศชาติได้อย่างมีคุณค่า โดยที่นักเรียนได้รับความรู้ เพิ่มพูนทักษะ มีเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตย ตลอดจนเกิดการสร้างสรรค์สำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติและโลกอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญที่ถูกกำหนดให้เป็นการวางรากฐานที่เข้มแข็งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาการศึกษาไทย 4.0 ที่แสดงออกมาเป็นภาษาพูดหรือกิจกรรมสังคม โดยศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มสังคม ได้แก่ ตัวบท (Text) ซึ่งยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อแสดงออกความเป็นตัวตนในภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคมและเผยแพร่ผ่านสถาบันออกเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ บังคับในรูปแบบภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) มีข้อสรุปดังนี้

1. มิติตัวบท ได้แก่ การสร้างวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 เพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความทันสมัย ประกอบด้วยตัวบทใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายด้านผู้เรียน และ 2) ด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีตัวชี้วัดที่ตอบโจทย์บริบทสังคมโลกยุคใหม่ พร้อมทั้งมีเป้าหมายที่จะมุ่งสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างความคิดไปสู่สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศ

2. มิติภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ได้แก่ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวบทและการเผยแพร่ ความเชื่อโดยยึดหลัก 1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยระบบการจัดการศึกษามีลักษณะที่เป็น Free education คือ การมีส่วนร่วมทางการศึกษา การกระจายอำนาจทางการศึกษา สิทธิทางการศึกษา สิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก เพื่อให้เด็กไทยทุกคนมีศักยภาพและมีความสามารถที่มีความเป็นสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย ต้องทำให้ผู้เรียนสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมได้ (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2560) ตามตัวบททั้ง 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเป้าหมายผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการมุ่งให้เกิดทักษะ 3Rs และ 8Cs โดย 3R ประกอบด้วย 1) Reading (อ่านออก) 2) wRite (เขียนได้) และ 3) aRithmetic (คิดเลขเป็น) ส่วน 8Cs คือ ทักษะด้านต่าง ๆ รวมกัน 8 ทักษะ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการคิดที่มีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 4) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) 5) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ 8) ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

2) ด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา ถูกกำหนดไว้ 5 ประการ คือ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 3) ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถบริหารและจัดการศึกษาด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล 5) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง

3. มิติการสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำในสังคม ได้แก่ การศึกษาไทย 4.0 เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายหน่วยงานทางการศึกษา เริ่มจากรัฐบาลซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการจัดการศึกษา ได้ถ่ายทอดนโยบายการจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดคุณภาพการศึกษา โดยมีหน่วยงานระดับกระทรวงศึกษาธิการ ส่งมายังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งต่อไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ สถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน รวมถึงภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บนฐานความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการของความสัมพันธ์ในทุกระดับ กล่าวคือ เป็นนโยบายที่ต้องปฏิบัติ เพราะทุกพื้นที่ต้องก้าวสู่การศึกษา 4.0 ทั้งในด้านเป้าหมายผู้เรียน และด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญที่ถูกกำหนดให้เป็นการวางรากฐานที่เข้มแข็งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 และวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางสังคมของการศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดการศึกษาไทย 4.0 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ดังนั้น องค์การด้านการจัดการศึกษา ผู้นำด้านบริหาร การศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการศึกษาของประเทศ ควรสนับสนุนให้วาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เผยแพร่ให้สังคมได้รับทราบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและต้องเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวได้อย่างทันต่อสถานการณ์ จึงต้องเรียนรู้การปรับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุข หน่วยงานภาครัฐต้องแสวงหาภาคีการพัฒนาเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษาแบบองค์รวม เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม มาวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 และวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางสังคมของการศึกษาไทย 4.0 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่วาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ให้ นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน สังคม และองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้รับรู้และเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการศึกษาไทย 4.0 เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมสำหรับการศึกษารุ่นต่อไป ควรมีการศึกษาภาคปฏิบัติการวาทกรรมการศึกษาไทย 4.0 ในองค์กรหรือหน่วยงานด้านการศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทด้านการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันทั้งในภาครัฐและเอกชนเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติ และปัญหาว่ามีเงื่อนไขใดบ้างที่เป็นอุปสรรคอันส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

Rodklai, K. (2017). "thailǣn 4.0 kap nayobāi k̄ansuksā." Bangkok: Aumpai Sutjaritkul meetingroom, Faculty of Education Chulalongkorn University.

กมล รอดคล้าย. (2560). "ไทยแลนด์ 4.0 กับนโยบายการศึกษา." กรุงเทพฯ: ห้องประชุมอัมไพ สุจริตกุล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Maysintree, K. (2016). "yutthasāt læ kanpatirū sū k̄an pen thailǣn 4.0." Bangkok: Ministry of Education office.

เกษม เมฆินทร์. (2559). "ยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0." กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานงาน.

Office of the national education commission. (2002) "phraratchabanyat k̄ansuksā hǣng chāt Phō.Sō. sōngphanhārōṛisipsōng læ thī k̄ækhai phœ̄mtœ̄m (chabap thī sōng) Phō.Sō. 2542." Bangkok: Prikwaangraffic.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). "พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545." กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

National economic and social development board office. (2014). "Phǣnphatthanāsethakit læsangkhomhǣngchāt Chabapthī Pǣt (Phō.Sō. 2540-2544)." The prime minister.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)." สำนักนายกรัฐมนตรี.

Suwanvaela, J. (2017) "wāng 4 paomāi patirūp k̄ansuksā lot lūāmlam" Bangkok :matichon.

จรัส สุวรรณเวลา. (2560). "วาง 4 เป้าหมายปฏิรูปการศึกษาลดเหลื่อมล้ำ" กรุงเทพฯ :มติชน.

Jaroensinolarn, C. (2001). "ratthasāt nǣo wiphāk." Bangkok: Thammasart university printing press.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2544). "รัฐศาสตร์แนววิพากษ์." กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Jaroensinolarn, C. (2001). "wat kammakān phatthana : 'amnāt khwāmru khwām ching 'ekkalak læ khwāmpen 'nā . 5th Edition. Bangkok: Vipasa.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). "วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น." พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

Henjarerntert, N. laekana (2016) "khoṛp dǣn mai hǣng k̄an rianrū : k̄ansuksā rabop 4.0." Bangkok: Learning Innovation Center ChulalongkornUniversity.

ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ (2559). "ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้: การศึกษาระบบ 4.0." กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Poungsomjit, I (2010) "khwāmchingkapwātkam: Rūāngrāo Rūānglaonaisangkhom." Thai khadi journal, jed song (April – September): (neung) – (hok).

- เทียมจิตร พวงสมจิตร. (2553). “ความจริงกับวาทกรรม: เรื่องราว เรื่องเล่าในสังคม.” วารสารไทยคดีศึกษา, ปีที่ 7, ฉบับที่ 2 (เมษายน-กันยายน): (1)-(6).
- Somboon, T. (2017). “Loklangyukmai ‘Anāhotthāṅkānsuksāḥpanyakhōṅgchāt.” Bangkok: Matichon.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2560). “โลกหลังยุคใหม่ อนาคตทางการศึกษาและปัญญาของชาติ.” กรุงเทพฯ: มติชน.
- Jareansatesilp, T. (2016) “Kānsuksāthai 4.0 Naibōṛibotkāṅchātkānsuksā phūākānphatthanāthīyangyūn” Bangkok: Vayupak convention center centra hotel, Government center and convention center chaengwattana.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). “การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.” กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่า, ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์แจ้งวัฒนะ.
- Predaporn, P. and Wongsuwan, N. (2009). “sayt-tā-git por piang gaan bpèrt péun tēe doi gaan wi-krór waa-ta-gām” Academic journal university of the thaichamber commerce, 29th year, vol.3 June - September. Pages 219 - 238.
- พนารัช ปรีดาภรณ์ และ นเรศ วงศ์สุวรรณ. (2552). “เศรษฐกิจพอเพียง : การเปิดพื้นที่โดยการวิเคราะห์วาทกรรม” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ 29, ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน. หน้า 219-238.
- Jedamaan, P. and ed. (2016) “Yutsākanphatthanaphūākānboṛihānchātkānsūkānphānsatawatthī 21st: Thailāēn 4.0.” Journal of education 2nd vol. 1 June 2006 Manasarakam Rajabhat University.
- พรชัย เจตมานและคณะ. (2559). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการสู่การเปลี่ยนผ่านศตวรรษที่ 21 : ไทยแลนด์ 4.0.” วารสารหลักสูตรและการเรียนการสอนคณะครุศาสตร์. ปีที่ 2. ฉบับที่ 1. เดือนกรกฎาคม 2559. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Sinlarat, P. (2017) “kānsuksā 4.0 Penyingkwākānsuksā.” Ampai Sudjaridkul meeting room, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2560). “การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา.” กรุงเทพฯ: ห้องประชุมอำไพ สุจริตกุล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Burasit, Y. (1990) “Thēknikkānkoṛatunchaobānhaikoetkānmīsūānruāmnaikānphatthanāchumchon.” Community Development Journal. 29th year. December 1990.
- ยงยุทธ บุราสิทธิ์. (2533) “เทคนิคการกระตุ้นชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน.” วารสารพัฒนาชุมชน. ปีที่ 29. เดือนธันวาคม 2533.
- Wutmaetee, Y. (1983) “Lakkānphatthanāchumchonlāelakkānphatthanāchanabot.” Bangkok: Thai anukroe Printing Press.

- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526) “หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท.” กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.
- Royal Academy (2003) “Photchānānukromchabaprāchabanthittayasathān PhoṅSoṅ. 2542.” Bangkok: Nanmeebooks Publication.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.” กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- Chaireauk, W. (2013) “Wātkamwikhrochoengwipha: Mummoṅgmainaikānwichāithāngphāsāthai.” *Journal of Humanities and Social Sciences*, Taksin University, 8th year, Vol. 1, October – March, Page 135-162.
- วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย.” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม-มีนาคม. หน้า 135-162.
- Sudthawat, W. and Siriwong, P. (2015) “khwāmpennawatkoṅthāngkānsuksākhanphuṅthānnaiphākrat: Kānsuksātridīthānrāk” *Veridian E-Journal: Faculty of Humanities and Social Science edition*, Vol. 8 May – August 2015. Page 281 – 300.
- วสันต์ สุทธาวาส และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). “ความเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ: การศึกษาทฤษฎีฐานราก.” *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*. ปีที่ 8, ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2558. หน้า 281-300.
- Chiangkool, W. (2002) “Patirūpkānsuksāyāngrai.” *Teacher Journal* 1st edition February page 16–18.
- วิทยากร เชียงกูล. (2545). “ปฏิรูปการศึกษาอย่างไร.” *วารสารมิตรครู*. 1(2). ปักษ์แรก. เดือนกุมภาพันธ์ หน้า 16–18.
- Phakdiphasuk, S. (2010) “Khrōngkānwātkam khwāmpenphuṅying Nainityasānsukphāplækhwāmngām phāsāthai.” Complete research report in Thai language. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2553). “โครงการวาทกรรม “ความเป็นผู้หญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย.” รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- National STEM Education Center (2015) “Khūmūkhruākhaīsatemsuksā.” Bangkok: The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. Ministry of Education.
- ศูนย์ส่งเสริมศึกษาแห่งชาติ. (2558). “คู่มือเครือข่ายส่งเสริมศึกษา.” กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กระทรวงศึกษาธิการ.
- Sanyawiwat, S. (1982) “kānphatthanāchumchon.” 2nd edition. Bangkok: Thaiwattanapanich, 1982.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525) “การพัฒนาชุมชน.” พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

Office of the National Economics and Social Development Board (2011) “Phaēnphatthanāsethakit læsangkhomhængchāt Chabapthī Sip (Phō.Sō. 2550-2554).” Bangkok: Office of the Prime Minister.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554).” กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

Katawanich, S. (2006) “Watkamkapudomkham ‘Atlak lætritdithāngsangkhom” Bangkok: Chulalongkorn University Press.

สาวิตรี คทวนิช. (2549). “วาทกรรมกับอุดมการณ์ อัตลักษณ์ และทฤษฎีทางสังคม.” ในมองสังคมผ่านวาทกรรม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Office of the National Economics and Socials Development Board (2017) “Yutsatchāt Raya Yīsip Pī (Phō.Sō. 2560-2579).” Bangkok.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). “ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579).” กรุงเทพมหานคร.

Office of the Education Council (2017) “Phaēnkānsuksāhængchāt Phō.Sō. 2560-2579.” (1st edition) Bangkok: Prigwhan Co., Ltd.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2560). “แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.” (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Bureau of Policy and Strategy, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education (2017) “Phaēnphatthanākānsuksākhoṅkrasūangsuksāthikān Chabapthī Sipsōṅg (Phō.Sō. 2560-2564).” Bangkok.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). “แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564).” กรุงเทพมหานคร.

The Secretariat of the House of Representatives (2004) “Ratthammanūnhænggratchā ‘ānāchakthai Phutthasakrāt Sōṅphanhārōṅsīsip” Bangkok.: The Secretariat of the House of Representatives.

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2547). “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.” กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Juntawanich, S. (2011). “Tritdisāngkhomwitthaya.” 4th edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). “ทฤษฎีสังคมวิทยา.” พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mesintree, S. (2013) “Lōkplian Thaiprap.” Bangkok: Bangkokbiznews.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). “โลกเปลี่ยน ไทยปรับ.” กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

Kanjanaphan, A. (2012). Khityāngmichelle Fūko Khityāngwipha: Čakwatkamkhōng'atbukkhon Thungčhutpliankhōng'atta .". Phimkhrangthī Soṅg. Chiangmai: Chiangmai University Press, 2012, page 60.

อนันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). "คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์: จากวาทกรรมของอัตบุคคล ถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา." พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555, หน้า 60

ภาษาต่างประเทศ

Fairclough, N. (1985). "Critical and Descriptive Goals in Discourse Analysis." *Journal of Pragmatics*, 9: 739–763.

_____. , N. (1995). "Media Discourse." London: Edward Arnold.

_____. , N. (2000). "Discourse, Social Theory, and Social Research: The Discourse of Welfare Reform." *Journal of Sociolinguistics*, 4(2): 163–195.

_____. , N. (2001). "The Dialectics of Discourse." *Textus* 14(2): 3–10

_____. , N. (2010). "Critical Discourse Analysis: The Critical Study of language." 2nd ed. New York: Longman.

Foucault, M. (1970). "The order of discourse." In *Untying the Text: A Post-Structural Reader*, 48-78. Edited by Robert Young. (1981). Boston: Routledge & Kegan Paul.

_____. , M. (1982). "The subject and power, in Dreyfus and Rabinow (eds.) Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics." Chicago: The University of Chicago Press

McHoul, A., and Grace, W. (2002). "A Foucault Primer: Discourse, Power and the Subject. London: Taylor & Francis e-Library, Chapter 1-2.

Phillips, L & Jorgensen, M. W., and Grace, W. (2002). "Discourse Analysis as Theory and Method. London: Sage Publications.

Simon, H. A. (1996). "Observations on the sciences of science learning, Paper Prepared for the Committee on Developments in the Science of Learning for the Sciences of Science Learning: An Interdisciplinary Discussion." Doctor of Philosophy Thesis, Carnegie Mellon University.